8

Alltag 3: Taufe

Durch die Taufe erhielt das neugeborene Kind Gottes Segen und wurde in die jeweilige protestantische Gemeinde aufgenommen. In einem speziellen Register für Geburten und Taufen wurden nach Jahren geordnet das Geburtsdatum der Kinder (Jahr, Monat, Tag und Stunde) und die Namen der Eltern und Taufpaten dokumentiert. Dies sind relevante Informationen für die zivile Verwaltung, Familienforschung und für prosopographische Recherchen zu den Mitgliedern dieser Siedlungen. Die Taufe war deshalb eines der wichtigsten Ereignisse im Leben einer Kolonistenfamilie. Besonders viel Wert wurde auf die Wahl der Taufpaten gelegt.

Beispiel der pietistischen Ethik

> *„§3 Niemand soll überfl üßige Gevattern oder Taufzeugen aus eigennützigen oder ehrsüchtigen oder andern Absichten bitten, auch niemals leichtsinnige und unbußfertige, oder wohl gar, durch off enbare, und grobe Verbrechen befl eckte Menschen, oder Personen, die einer andern Confeßion zugehören, ohne Noth, und gegründete Ursach zu Taufzeugen gebrauchen…“* 1

Unehelich gezeugte Kinder

Durchaus kam es auch vor, dass unehelich gezeugte Kinder getauft werden sollten. In solchen Fällen war es für die Kirche sehr wichtig, die Konfession der Väter zu kennen. In Archivalien kann man z.B. ein Dokument von 1849 finden, das die besondere Situation der Taufe des sterbenden Kindes von Anna Maria Ellinger beschreibt. Der Oberpastor konnte das Kind nicht taufen lassen, da die Konfession des Vaters unbekannt war. 2

War der Vater des unehelich geborenen Kindes bekannt, wurde dieser vom Kirchenkonvent mit Geldbußen bestraft. Ein solcher Fall ereignete sich im Jahre 1847 in Katharinenfeld, als eine Witwe das Kind des Ausländers Gottlieb Thomas Jenner gebar. Er musste eine Strafe in Höhe von 3 Rubeln zahlen. Eine weitere Frau namens Louisa Wohrbuch war ebenfalls schwanger von ihm, wofür ihm eine weitere Strafe von 5 Rubeln auferlegt wurde. Die Tatsache, dass er versuchte all das zu leugnen, kostete ihn einen weiteren Rubel. Unglücklicherweise verstarben die Mutter und das Kind. Und Gottlieb musste für die Kosten der Beerdigung aufkommen. Im Falle der schwangeren Witwe beschloss der Konvent, dass Gottlieb der Mutter für die ersten sieben Jahre zehn Rubel jährlich und die darauff olgenden sieben Jahre acht Rubel jährlich zu zahlen hatte. Das Schulzenamt sollte diese Zahlungen als “väterliches Vermögen” verwalten. 3, 4

In der Kaukasischen Post finden sich die kirchlichen Nachrichten zu Taufen, Aufgeboten und Todesfällen zu den Deutschen aus Tbilisi und den Kolonien. Konversionen zum Christentum werden unter „getauft“ aufgeführt. 5, 6

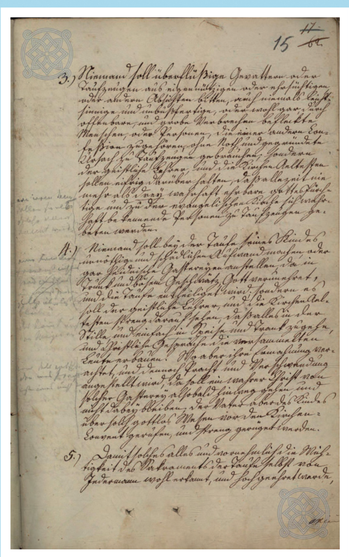

1

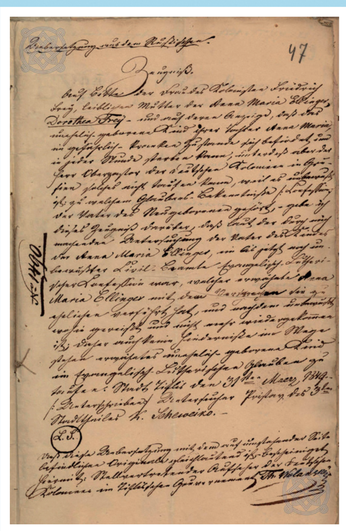

2

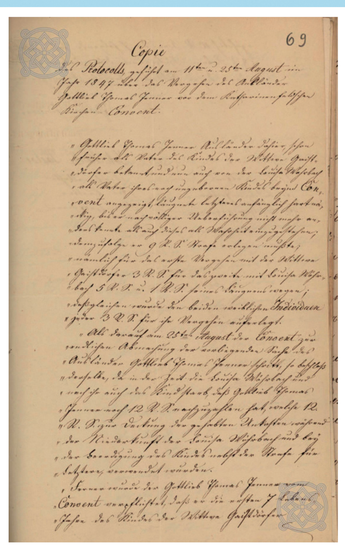

3

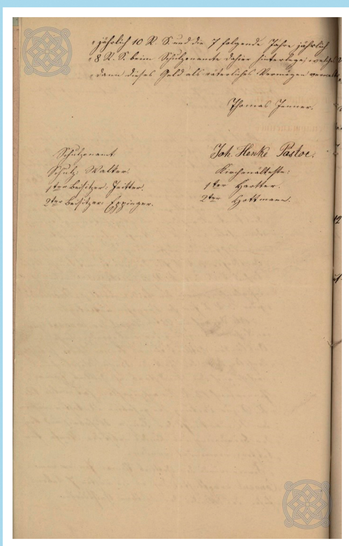

4

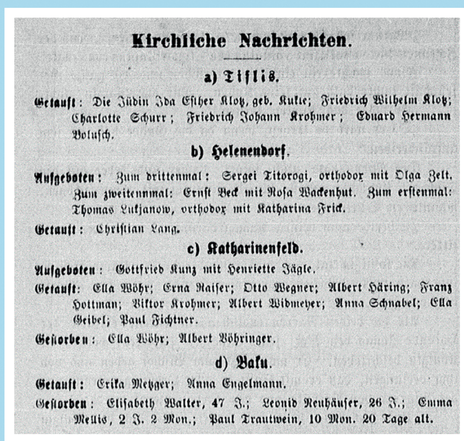

Kirchliche Nachrichten.

a) Tiflis.

Getauft: Die Jüdin Ida Esther Kloß, geb. Kukie; Friedrich Wilhelm Kloß; Charlotte Schurr; Friedrich Johann Krohmer; Eduard Hermann Votsch.

b) Helenendorf.

Aufgeboten: Zum drittenmal: Sergei Titorogi, orthodox mit Olga Zelt. Zum zweitenmal: Ernst Beck mit Rosa Wackenhut. Zum erstenmal: Thomas Lukjanow, orthodox mit Katharina Frick.

Getauft: Christian Lang.

c) Katharinenfeld.

Aufgeboten: Gottfried Kunz mit Henriette Jägle.

Getauft: Ella Wöhr; Erna Raiser; Otto Wegner; Albert Häring; Franz Hottman; Viktor Krohmer; Albert Widmeyer; Anna Schnabel; Ella Geibel; Paul Fichtner.

Gestorben: Ella Wöhr; Albert Böhringer.

d) Baku.

Getauft: Erika Meyger; Anna Engelmann.

Gestorben: Elisabeth Walter, 47 J.; Leonid Neuhäuser, 26 J.; Emma Mellis, 2 J. 2 Mon.; Paul Trautwein, 10 Mon. 20 Tage alt.

5

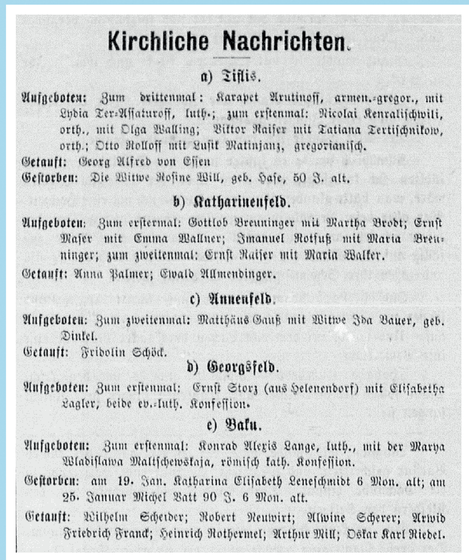

Kirchliche Nachrichten.

a) Tiflis.

Aufgeboten: Zum drittenmal: Karapet Arutinoff, armen.-gregor., mit Lydia Ter-Affaturoff, luth.; zum erstenmal: Nicolai Kenralischwili, orth., mit Olga Walling; Viktor Raiser mit Tatiana Tertischnikow, orth.; Otto Rolloff mit Lusik Matinjanz, gregorianisch.

Getauft: Georg Alfred von Essen

Gestorben: Die Witwe Rosine Will, geb. Hase, 50 J. alt.

b) Katharinenfeld.

Aufgeboten: Zum erstenmal: Gottlob Breuninger mit Martha Brodt; Ernst Maser mit Emma Wallner; Imanuel Rotfuß mit Maria Breuninger; zum zweitenmal: Ernst Raiser mit Maria Walker.

Getauft: Anna Palmer; Ewald Allmendinger.

c) Annenfeld.

Aufgeboten: Zum zweitenmal: Matthäus Gauß mit Witwe Ida Bauer, geb. Dinkel.

Getauft: Fridolin Schöck.

d) Georgsfeld.

Aufgeboten: Zum erstenmal: Ernst Storz (aus Helenendorf) mit Elisabetha Lagler, beide ev.-luth. Konfession.

e) Baku.

Aufgeboten: Zum erstenmal: Konrad Alexis Lange, luth., mit der Marya Wladislawa Maltschewskaja, römisch kath. Konfession.

Gestorben: am 19. Jan. Katharina Elisabeth Leneschmidt 6 Mon. alt; am 25. Januar Michel Batt 90 J. 6 Mon. alt.

Getauft: Wilhelm Scheider; Robert Neuwirt; Alwine Scherer; Arwid Friedrich Franck; Heinrich Rothermel; Arthur Mill; Oskar Karl Riedel.

6

ყოველდღიური ცხოვრება 3: ნათლობა

ნათლობა ბავშვისთვის ღვთის კურთხევის მიცემასა და პროტესტანტულ თემში მიღებას ნიშნავდა. დაბადებულთა და მონათლულთა საგანგებო ნუსხაში აღირიცხებოდა ბავშვის ნათლობის თარიღი (წელი, თვე, რიცხვი და საათი), მშობლებისა და ნათლიების ვინაობა. ეს ნუსხები მნიშვნელოვან ინფორმაციას შეიცავს სამოქალაქო ადმინისტრაციის, საოჯახო ქრონიკების შესწავლისა და პროსოპოგრაფიული კვლევებისთვის. ნათლობა ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო გერმანული კოლონისტების ოჯახის ცხოვრებაში. ამ დროს განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა ნათლიების შერჩევის პროცესს.

პიეტისტური ეთიკის ნიმუში

> *„§3 არავის სთხოვოთ ნათლიობა ან ნათლიობის მოწმეობა სარგებლის მიღების ან პატივმოყვარეობის ან სხვა მსგავსი განზრახვით, ასევე არ სთხოვოთ ნათლიობა დაუდევარ და უზიარებელ ადამიანებს, ანდა აშკარა და უხეში დანაშაულებების მქონე ადამიანებს ანდა საერთოდაც, სხვა კონფესიების წარმომადგენლებს, გაჭირვებისა და სათანადო მიზეზის გამოკვლევის გარეშე“...*

ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვები

ხანდახან დღის წესრიგში დგებოდა ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვების მონათვლის საკითხი. ასეთ შემთხვევაში ეკლესიისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი იყო მამის აღმსარებლობის დადგენა. საარქივო წყაროებში მოცემულია 1849 წლით დათარიღებული დოკუმენტი, რომელშიც მომაკვდავი ბავშვის, ანა მარია ელინგერის ნათლობის განსაკუთრებული შემთხვევაა აღწერილი. საქმე ისაა, რომ ობერპასტორი არ იძლეოდა თანხმობას ბავშვის ნათლობაზე, რადგან მისთვის უცნობი იყო მამის აღმსარებლობა.

იმ შემთხვევაში, თუკი ცნობილი იყო ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვის მამა, მაშინ საეკლესიო საბჭო მას ფულადი ჯარიმის გადახდას აკისრებდა. 1847 წელს კატარინენფელდში სწორედ ასეთ შემთხვევას ჰქონდა ადგილი, როდესაც ქვრივმა განაცხადა, რომ ბავშვი უცხოელის, გოტლიბ ტომას იენერისგან გააჩინა. ამის გამო გოტლიბს 3 მანეთის ოდენობის ჯარიმის გადახდა დაეკისრა. ამავე დროს გაირკვა, რომ სხვა ქალიც, კერძოდ ლუიზა ვორბახიც მისგან იყო ფეხმძიმედ, რისთვისაც მას დამატებით 5 მანეთის ოდენობის ჯარიმის გადახდა დაეკისრა. იმის გათვალისწინებით, რომ გოტლიბი ყველა ამ გარემოებას უარყოფდა, მას დამატებით კიდევ ერთი მანეთის გადახდა მოუწია. საუბედუროდ, დედა და ბავშვი გარდაიცვალნენ. გოტლიბს კი მოუხდა დაკრძალვის ხარჯების დაფარვაც. ფეხმძიმე ქვრივის შემთხვევაში საბჭომ გადაწყვიტა, რომ გოტლიბი პირველი შვიდი წლის განმავლობაში წელიწადში ათ მანეთს, ხოლო მომდევნო შვიდი წელი წელიწადში რვა მანეთს გადაუხდიდა დედას. სოფლის თვითმმართველობას ეს ფული როგორც „მამობრივი მზრუნველობა“ ისე უნდა განეკარგა.

გაზეთი „Kaukasische Post“ შეიცავს საეკლესიო ცნობებს თბილისსა და კოლონიებში მცხოვრები გერმანელების ნათლობის, ქორწინებისა და გარდაცვალების შესახებ. ქრისტიანულ მრწამსზე გადმოსვლის შემთხვევებიც „მონათლულთა“ განყოფილებაშია შეტანილი.

1 Kirchenordnung von 1823: Viertes Kapitel, Vom Sakrament der heiligen Taufe (Nationalarchive Georgiens, Fonds N1728.1.1, Blatt 30.
1823 წლის საეკლესიო განაწესი: მეოთხე თავი, წმინდა ნათლობის საიდუმლოს შესახებ. (საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი N1728.1.1, ფურცელი 30.
https://archival-services.gov.ge/germanelebi/get_picture/1475526 (03.10.2024).

2 Nationalarchive Georgiens, Fonds N1728.1.10, Blatt 74.
საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი N1728.1.10, ფურცელი 74.
https://archival-services.gov.ge/germanelebi/get_picture/1476570 (03.10.2024).

3 Nationalarchive Georgiens, Fonds N1728.1.10, Blatt 111.
საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი N1728.1.10, ფურცელი 111.
https://archival-services.gov.ge/germanelebi/get_picture/1476607 (24.10.2024)

4 Nationalarchive Georgiens, Fonds N1728.1.10, Blatt 112.
საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი N1728.1.10, ფურცელი 112.
https://archival-services.gov.ge/germanelebi/get_picture/1476607 (24.10.2024)

5 Kaukasische Post 1910, N34, S.20.
გაზეთი „Kaukasische Post“ 1910, N34, გვ.20.
https://iverieli.nplg.gov.ge/bitstream/1234/114721/1/Kaukasische_Post_1910_N34.pdf (24.10.2024)

6 Kaukasische Post 1914, N5, S.16.
გაზეთი „Kaukasische Post“ 1914, N5, გვ.16.
https://iverieli.nplg.gov.ge/bitstream/1234/115276/1/Kaukasische_Post_1914_N5.pdf (24.10.2024)

Everyday Life 3: Baptism

With baptism, the newborn child was accepted into the community. It was therefore one of the most important events in the life of a colonist family. Particular importance was attached to the choice of godfathers.

Example of pietistic ethics

Church Order of 1823: Chapter Four, On the Sacrament of Holy Baptism.

> *“§3 No one should ask superfluous godparents or witnesses to baptism for selfish or honor-seeking or other intentions, nor should they ever use frivolous and impenitent persons, or even persons tainted by obvious and gross crimes, or persons belonging to another denomination, as witnesses to baptism without necessity and well-founded cause...” (National Archives of Georgia, Fonds N1728.1.1, p.15).*

Die Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien
Universität Siegen
National Archives of Georgia
Verein zur Bewahrung deutschen Kulturguts im Südkaukasus
Global Entanglements